

No recordo per quin sortís molts (potser els va fer
la rifa perquè l'avi Salazar hi jugava molt) van decidir
que la tita fer una visita a Saragossa, a Madrid, ^{el mateix}
que temps havia ~~transcorregut~~ ^{transcorregut} de la seva mort. Tant a un ell com a l'altre
~~era~~ ^{eraven} temps ~~havia~~ ^{de} passat ~~desde~~ ^{des de} la mort del propietari. També van decidir que pu-
e esperaven parents i amics ~~que~~ ^{que} la tita ^{la tita} ~~l'acompanyés~~ ^{l'acompanyes}. A Saragossa hi tenia una amiga intima:
Carmen Urresti. Aquesta amiga venia enint o pessar elles-
ques temporades a La Rotonda [a casa de avis] de Santa En-
gracia. Era amable, estènue, alegre. Solia cantar i
piss ballar ^{bien} jotes aragoneses amb molta exàs. A La
Rotonda de Santa Engracia, invitats pel seu marit Cleopat.
Hi venien també parents de Madrid de Cuenca i de
Guadalajara. Hi passaven uns dies o un mes ^a ~~parentells~~ ^{parentells} ~~carrer~~
mi m'agradava força ~~el~~ ^{la} tracte ~~ta~~ franc, alegre ^{della} ~~poc~~
hi marxar cepa Saragossa amb la tita, ja em

Sentí ~~sota~~ impacient de veure Madrid del qual tan
parlava amb inquàrible ~~recanç~~^{recança} l'àtic tèxt. I tri's, mare,
milles i tieta mi herman viscut abans d'allar a Girona.
Però l'única que temblava erayor. Lo era l'altre. La mare
en parlava com d'un eloc ~~on git~~ ha partit part de la intenció
~~suspirerar grans vi~~ ~~no se'n recordaven.~~ L'orella feblest, la l'estufa
mica ja ~~es consideraven~~ pironins
~~de aposta~~ ~~era la minima provocació de~~
~~de la primera vez, per~~ ~~que cosa a Paragossa no en tenia~~
cap bona impressió. La família Urutu i els seus amics,
(per altre banda acollidors i efectuós), parlaven més
~~sorint~~ dels defectos dels catalans. Tots els arguments favorables
a nosaltres - la tieta no els creiatava + els lleïcaven
davant la pell com le blauje davant ~~el~~ ~~el~~ imper-
meable. El dialeg amb ells resultava impossible
perquè estaven ben decidits a no deixar-se convencer
en a aquell sentit que només ~~est~~ d'acord aviat, allò
que està d'acord amb les seves opinions. El dialeg

amb els ~~permetava~~ impossible. Tots eren derríts ~~per~~
~~conservadairissim~~
(intransigents amb el moral / la llum, naturalment)
clericals i conservadors fins al nivell dels otros. Discutition
amb la ciència (amb un no, jo era mette iua, no poter
ficar-mi) La ciència havia vinguda a Catalunya
guan més temps d'any. Pel seu estat com quel
detall del país. S'estimava molt Catalunya i la defensa
va contra les acusacions de tota la colla de Saragossans, ^{aixòs de la}
Per què tots estaven unaniment d'acord per a bescanter-
nos. Apart d'aquest detall, no recordo de fer gutes res
~~que~~ que m'impressions. Del Pilar de la Seu i de l'Ebre
ve ésser encara el més que mai ve apreciar-me. Si
tens sempre han exercit damunt meu una gran
atracció. Sempre he amat les ciutats travessades
per un gran cel al d'aigua. Amb el temps an
vurà algunes de molt importants però en aquell

mument més mereixie Girone. A Girone hom podia fer-se passar de posseir un bon riu d'aquells que es fan dir "si seys". Si tot passava per les torrades i temporal no es mereixie el nom de pron i'n enara p'ra algun cap portava force aigua. dels Galligans no en parlem. Romaní tot l'any ser fuis que se li infloren els monjos i es potava a peu de les rives. L'omar era l'hom que, amb mes o meys clauçant, puntàntar-se d'ésser un religiós. Pero sota el Pont de Pedra, al bell mig de la ciutat, el llit del riu era un areny on cada dissabte s'hi celebrava el mercat de bestiar bon. Ades d'una torrentada braoladora i desgencada omplia els arcs del pont, llepara ~~els~~^{el capire de} ~~ostredes~~, ~~rebatava~~ les parets de contenció, envaïx els caners; els baixos de les cases. L'Ebre passant per Saragossa en va semblar un reny o rin davant del qual calia elevar-se el barret. Me'n vaig elevar amb tota reverència. Esperava veure el Manganares per a comparar. Però en arribar a Madrid ja no vaig pensar més en els rius.

ni en els cabals d'aigua que travessin les ciutats. Ullavat
de l'extrem del Retiro ^{al ferro del palangrer, de casa la cosina} no vaig veure més que aigua.

Les saragossans també estaven or fulletos de l'Ebre però
encara ho estaven més de la Pilarica. Si consideraven els únics
possessors de la veritable mare de Déu, tal com s'eren en el
al pels segles dels segles. De mares de ^{respectabiliſſime} Déu -ells ho reuenen-
xien - n'hi ha tot règuitzell: Montserrat, Lourdes,
Fátima, la Mare de Déu del Càrrega, altres verges de ~~commenade~~ universel,
~~essa Tercera Mare de Déu de més ormeus estàpora~~
però le mes Sagrada, ^{de Déu} consagrada Ver a de del Pilar. ~~que~~ Amb
l'assumptió ^{de Déu} de les mares de Déu més valia no ficar-s'hi. Pobre
d'agull que a Saragossa suscites una discussió sobre
la Santitat, i perixana ~~omnipotència~~ ^{omnisciència} de la Pilarica, mare
i servent de totes les altres mares de Déu, podent-ho en pateix
grisenys per meysa liberdat. La C. hiunión muyal de via on
sin aver hoiaint bressa

A Madrid n'hi vaig estancir força. Le tinc i jo ens allotjarem
a casa d'una parente pobre vinya d'un guàrdia i amb
dues filles, dues noies; i dos mes. Era una veïna fermene

de la tia es seuà Fabrice Monreal. Vivia en un quartó
cincú pò d'una casa molt vella a la Plaza del Angel. Llevava
aquesta vella place era el cor de Madrid un cor tornat però
amb arteries que funcionaven perfectament.
~~amb arteries que funcionaven perfectament però~~
~~que funcionaven perfectament però totes~~ La cosina Fabrice tenia qualche iugosfera
generalment cornues, i uniques de poca categoria i algun om-
plet modest. Les despeses de la cosina eren gairebé ^{intenses} ~~intenses~~
amenys. Haver arribat a noure allí era una sort. Los vells
carrers, les velles cases, els habitants de l'apartament - claus a Me-
drid en un cuarto - propietaris i despeses formaven un
ambient tan certis i autèntic que difícilment una forastera ^{a la capital} n'hau-
ria trobat un altre de més interessant i instructiu. No creu-
que la tieta ho especiés. Per c'ella el que contava era la famili-
entre Salazar, Monreal n'hi havia un germà. I els versos,
a tots anaven i per tots eren acollides amb els braços oberts
amb parades afetoses, ~~amb~~ cordialitat i simpatia. ~~simpatia~~
~~afetoses~~ alguns d'aquests parents n'eren al cor a Corantes
on també havia viscut el ~~mestre~~ Cervantes; ~~Fernán~~ Lope de Vega

Tot aquell vell Madrid respirava història literària: amb el ^{passat}
carrer d' Hort de Sant Antoni ~~de la celesta universitat~~ ^{l'hort del gaudi i la satisferia} (de san lartot), més enllà
l'esplanada de Gesù de Joan Pujol, el carrer de Sant Pere en le Vila
i una vella de claus més que jo ^{que} coneixia a través de les novelles
de final de segle, novetats que havien estat ^{que han estat} de meu desment clandestí,
^{iniciat} d'una vella d'amys ^{el} el soterrani de casa els avis Salazar durant]

Amb un cotxe fermat de la tita vearem reivindicar altres carrers de
Madrid aquells ^{dels} fius dels madrilenys d' aquella època os mostraven
més orgullosos. A cui no m' interessaven tant com a Pepe
Meyer: el Rastro; altres carrees el nom dels quals no recordo
però feu jo passaré; expressava convict per aquells veïns de la
nosta despesa.

Amb una targeta d'invitació que no se' pué com va procurar,
vam poder entrar al Palau d' Orient ^{residència d'Alfons XIII} (membre?) hi celebrava
no se' ^{certa} certa recepció. La targeta ens donava ^{a ocupar una galeria} la seua
per on passaven invitats a la festa. Nosaltres ens entrem
passar als personatges de la Cort (darrere d'un espai) ven-
gle d'alabarders. Jo era tot ulls ^{o velles}; amb una mena de fusta.

que no se' d'om veig treure, entantava una gran conversa
amb un dels guardies d'honor del rei d'Spanya, el que ~~era~~ tenia
mes a prop meu. Ell es mantenia rígid sense girar el cap,
~~en bellugar nimic de la mea~~, però contestava a les myges preguntes.
~~devenire meu pare~~ Per la veritat deuria desvoluntar que era una noia
i el que jo li pregunteme li fere gràcia. En va orientar resposta
dels personatges de la Cort ~~que travessaven la galeria entre~~
~~els 60 i més millors de la noblesa~~
els rengles d'alabarders. ~~Hi passava la barriada de la noblesa.~~
A Alfons XIII el vaig conèixer ~~el dia del seu primer cumpleaños~~ ^{tot seguit} ~~la~~ ^{primera vegada} que
era realment majestuos, segon, per qui l'havia vist fotografiat
sovint en les revistes. A Victoria Eugènia de Battenberg la seva
esposa, també' le vaig conèixer sense l'ajuda del meu amic l'alabarder.
En aquella època era una dona jove, fornosa, i elefantística
que altra dona de la cort no se li podia comparar. Era la reina
en tota l'estensió de la paraula. Però així com Alfons XIII, que li coneixia
era mes aviat lleig amb el seu nas: el seu mento' brònic,
i aquella color trencada, i insana ^{de les gatetes}, resultava estrany per
la seva manera de cuinar, de sonriir, de relatar,
etc., mes tirada que un ratló i no resultava gens simpàtica.

més tard vaig parlar amb un major dom seu de cosí Monreal, el qual va confirmar la meva opinió. La reina no era simpàtica a ningú cap dels servidors del Palau. Gostava massa orgull i ell s'hi nomenaven la anglesa. Sembla que mai no adreçava ni una paraula ^{ni un sonriure}, mentre Alfons XIII parlava i conversava amb la gent més simple: humil inclusió pel carretes — Ferran de Bellvera, Carles de Caserta, Fernández feien pocs d'ells vestits d'uniforme, com el rei, i s'aguantaven drets com un fus. Es veia tot seguit que hi havia una diferència de cèpters entre ells i els actors que al teatre representaven el paper de prínceps. + El paper de príncep els representaven amb més propietat de la reina de les hores llidys que eren de pecudes avessades a les mans, els braços, el cap d'una manera que els principis (que eren els dels lligats) entre un vulgar corredor a un principi tan riques ^{Aquest paper} Fernand de Bellvera, Carles de Caserta, il representaven amb més propietat i elegància que els actors ^{sens dubte porque} que els actors ^{mentre els quals avui fan de prínceps, si plomaríen, demà de presos} Aquests dots, del bressol a la botiga, només de bandits, Agreus tota la vida feien de prínceps: morien les camas dels braços; el cap com d'una manera príncipeca, projectaven el mas

endavan d'una manera príncipesca; fixaven l'esguard ¹⁷⁰
el bruit d'una manera igualment príncipesca. A qui, com
que de prínceps ^{de carn i ossos, només} no n'havia vestit ~~mai~~ ^{per} a les taules, aquells
en varen ~~desapareixer~~ captivar.

A propòsit de prínceps, era que hi som, ^{record per al matí} sovint anavem al
Pretor o imvariablement ~~hi trobavem~~ dos dels fills d'
Afons XIII, Eren dos nens ~~que~~ ^{que hi trobavem} molts pell-rocats, ben vestits
panyats un institutor; cada cop que els joveñissims prínceps
es veuaven amb algun passejant ~~non~~ hi havia ~~que~~ ^{clar} elevaven cortesament el capell per a saludar-lo

Pero tornem al Palau d'Orient on entre dos alabarders
ja contemplava, per primere; davera ^{en la meva vida} vegada, els grans
semblaven peces de museu mogudes per un automatisme
perfecte. Caminaven ricids, enmarcarats, vaillants, fronats,
~~vaillants d'una dranya de l'última èta~~ Els homes
moltaven rostres arrugats, galtes desclavades, nasos agressius,
uniformes empolvrats; i condensacions rovellades. Les dones, braus
es corrancits, gargamelles pelludes, nervi-tirades, Els brillants

les perles, els robins, les esmeraldes; els topazis, es
campaaven reflexos enlluernadors ~~sobre~~ damunt l'oscaix de
llerit pitrova.

Tots aquelles estgeries humanes representaven la
més alta noblesa de la Cort, em va comunicar el meu amic l'
alabarder. La joventut, la bona planta; i l'elegància dels
prínceps estrangers formava un gran contraste amb aquells
nobles decadents Larnaca; Només després XIII posseïda
la majoritat; la gràcia que calia per a conservar el prestigi,
de la cara que representava.

Els soldats eren pregats de desallotjar la galeria del Palau
els alabarders es retiraven. En desfer la formació, el
meu ve girar el cap: em va somriure.

~~Ud.~~ Que urrà la pessebriu q graciad! li deia jo.

les perles, els robins les esmeraldes; els topazis escom-
paven reflexos enlluernadors ^{sobre l'ossa} de llur
~~damunt la pietra~~.

Totes aquelles desferres humans representaven la més alta noblesa
de la cort, on va començar el meu auxi l'alabarder ^{la inventiu},
la bona planta i l'elegància del qual formava un gran contrast
~~ma nòstre pàr~~ amb els nobles.

La recepció de la cort arreva a començar. Els alabarders es re-
tiraren. Els bodes eren pregats de desarrollar la galeria del
palau. En marxar, el ~~rey~~ va pivar el cap
i, un va sonriure.

- Altres i gracies! li ~~dijo~~ dirà jo.
Vagi escriure una carta als països amb una descripció de
talladissima d'aquest interessant espectacle. Es deixi que ele-
vat d'abans XIII, le veu espouse. Dos prínceps asturians, tot el
que tenia pogut lluir de l'aristocràcia ~~era~~ era una pura ruïna:
semblaven ocells disseccats. Es va fer fanta gràcie que se varen
conservar una colla d'armys. Però la mare ~~teria~~ ^{de} deixà
~~atenció~~ tota gana de paperar. La carta duria sucumbar en un
de creuar pobles, la dona salutaria en un dels actes de fe,
d'aquests auts de fe, període
que solia possedir adhesions.

un altre record savorosíssim de la meva primera estada a Madrid, és la visita que vam fer al museu del Prado. Hi vaig anar amb la tieta i una de les cosines. Elles vlien veure el màxim de sales en el mínim de temps. Lleuvs el museu del Prado estava desitjat d'una manera molt diferentment d'ara ~~de com ho està ara~~. Una de les primeres sales era enterament dedicada a Goya. D'aquest gran pintor jo m'havia sentit a parlar i coneixia algunes reproduccions. En entrar en aquella ~~sala~~ ^{llotja}, i examinar les pintures que hi expusseren, em vaig entusiasmar. No me'n volia moure i les meves companyes s'impatientaven.

- Aneu, aneu, els vaig dir. Quan ja estem cansades de veure pintura torneu a aquesta sala. Mi hi trobareu. Hi ha tesa per a tota la tarda.

La tieta tenia por de perdre'm però la vaia la va tranquil·litzar.

- Si Aurora no se move de aquí, no hay peligro de que le perdamos.

S'Aurora no se'n ve moure. N'hi feria tenir: